

PROBLEMA NR. 1

- (a) 17. *Eu sunt chipeș.*
18. *Noi i-am/le-am lovit.*
19. *Un bărbat te-a omorât.*
20. *Tu ai găsit cenușa.*
21. *Eu am întrebat soția bolnavă.*
- (b) 22. **ḡayu maḡja maḡona mana daránma.**
23. **arka warabaḡnimbarwuna jina waraliḡa.**
24. **ḡunju kuḡey kunjona wunu mariri.**
25. **inḡa eeja iniya wanji jimbuna waḡayija jimalalaja.**
- (c) Când pers 2 (sg/pl) apare împreună cu persoana 1 (sg/pl), persoana 1 folosește formele persoanei a 3a.
- (d) *Eu te-am lovit.* = **ḡayu ḡunbuna.**

Reguli:

1. **Topica:** SVO
2. **Structura VP:** Preverb + Verb

Preverb:

maḡa = a vedea	maḡja = a întâlni	kuḡey = a întreba
buju = a omorî	warabaḡ = a arunca	wanji = a găsi

! În absența unui preverb, verbul standard tranzitiv este „a lovi”

Verb: **prefix.O - (inv) - prefix.S - rădăcină + timp**

Sufixe	1	2	3m	3f	3c	3t	1p	3p
O	ḡa**-	ḡu-	ka-	jni(m)*-	ku-	ma-	a**-	kaa-
S	-ḡa**-	-nḡa-	Ø				-ḡar**-	-bar-

* m -> Ø / _N (elidează înaintea de consoane nazale)

** Când pers 2 (sg/pl) apare împreună cu persoana 1 (sg/pl), persoana 1 folosește formele persoanei a 3a

Marca de inversiune: (inv) = n

- apare când nu se respectă ierarhia pronominală 2 > 1 > 3

Rădăcină + Timp: ^bwuna = a lovi + trecut

3. Structura NP: (Articol hotărât) + Substantiv + (Adjectiv)

Genuri:

- m = masculin (uman)
- f = feminin (uman)
- c = celest (non-uman) : lucruri luminoase, colorate
- t = terestru (non-uman): lucruri întunecate

Articol hotărât:

3m	3f	3c	3t
inja	ɲina	wunu	mana

Mărci acord adjective:

3m	i-	R	-∅
3f	ɲi(m)*-		-ɲa

Pronume:

	1	2	3
sg	ɲayu	ɲunju	
pl	ari		arka

4. Transformări fonologice:

- a + ^bw -> o
- w-> b | N _

PROBLEMA NR. 2

- (a) Cuvintele înlocuibile sunt: **k'ohk, hohk'**;
Cuvântul X, cu care sunt înlocuite este: **t'ol**.
- (b) A. lajuneb = **10**
B. chaneb yoxwinik = **44**
C. waxakwinik = **160**
D. waklajuneb swakwinik = **117**
E. lajchayeb sjo'winik = **92**
F. buluchwinik = **220**
- (c) G. 13 pietre = **oxlajuneb t'ol ton**
H. 9 fire (de sârmă) = **baluneb k'ahs c'ahan tak'in**
I. 38 perechi de pantaloni = **waxaklajuneb xcha'winik sah'k' wesil**
J. 51 mango = i. **bulucheb yoxwinik k'ohk manko**
ii. **bulucheb yoxwinik t'ol manko**

K. 85 cartofi dulci = i. **jo'eb sjo'winik hohk' cahal ciin**

ii. **jo'eb sjo'winik t'ol cahal ciin**

L. 100 lemne de foc = **jo'winik k'ahs si**

(d) *al treilea om* = **oxwinik**

Explicație: Tzotzil folosește baza numerică 20 pornind de la faptul că oamenii au 20 de degete. Dacă numeri numerele mai mici decât 20, ai nevoie de un singur om (primul om). Dacă vrei să numeri peste 20, folosești degetele de la următorul om, al doilea om. Astfel, 21 se poate traduce ca “1 deget de la al doilea om”, 22 ca “2 degete de la al doilea om” etc. 40 reprezintă toate degetele celui de-al doilea om, sau mai simplu “al doilea om”.

Reguli:

- Tzeltal folosește **baza numerică 20**.
- Structurile sunt alcătuite astfel: **numeral + clasificatori + substantiv**
- Clasificatori:
 - o **t'ol**: obiecte globulare
 - o **k'ahs**: obiecte lungi
 - o **k'ohk**: fructe dulci
 - o **hohk'**: plante, legume etc. care cresc subteran
 - o **sahk**: materiale / haine
- Sistem de numerație:
 - $X\text{-eb} \rightarrow X$ $X = 2,12$
 - $X\text{-lajuneb} \rightarrow 10+X$ $X = 3,9$
 - 20 = tab (formă neregulată, nu este prezentă în problemă)
 - 40 = cha'winik
 - $X\text{-winik} \rightarrow 20X$ $X = 3,9$
 - $Y\ z\text{-}X\text{-winik} = 20(X-1) + Y$
 - $-z = x\text{-}(40) / s\text{-}(_C) / y\text{-}(_V)$

PROBLEMA NR. 3

- (a)
1. **àsì** - I. inel
 2. **àsí** - G. mână
 3. **àsì-gbè** - O. ziua târgului (lit. preț-ziuă)
 4. **àsí-gè** - F. inel (lit. mână-bijuterie (de metal))
 5. **àsí-nù** - J. scris (mână-gură)
 6. **dè àsì** - B. a negocia (a lua-preț)
 7. **dè sùsú** - C. a raționa
 8. **dè kà** - A. a dezlega
 9. **kà-sàṅkú** - D. chitară
 10. **kú-gbè** - M. ziua morții
 11. **nù-kú** - L. uimire
 12. **nù-sàṅkú** - H. muzicuță

13. **srǎ** - K. soț/soție
14. **srǎ-dè-dè** - E. căsătorie
15. **srǎ-dè-gbè** - N. ziua nunții

- (b)
16. **àsìdèdè** = *negociere*
 17. **dè fótò** = *a fotografia*
 18. **srǎdèsígè** = *verighetă*
 19. **sùsú** = *gând/idee*
- (c)
- P. a lua = **dè**
Q. fir, = **kà**
R. fotografiere = **fótòdèdè**
S. zi = **gbè**

Reguli:

- *Verb + Substantiv* = Verb
- *Substantiv-Verb-Verb* = Substantiv